

Аутошовинизам, који се понекад може назвати самомржњом, дефинисан је као специфична врста шовинизма коју посудују појединци или група, а која се огледа у изразито негативним предрасудама, мржњи, презиру, нетолеранцији и агресивности према сопственој нацији.

Према доступним архивама, овај појам је у Србији први пут употребљен у тексту Зорана Ђирјаковића „Слобода је мржња”, 2006. године. Ђирјаковић је писао да суштина аутошовинизма није самомржња, већ ју је сматрао сасвим легитимном и лако за разумети. Он сматра да аутошовинизам почиње онда када особа закључи да је она сама изузетак, када се осећа као такозвани пропуст у систему.

Термин аутошовинизам у изразито негативној конотацији поново је враћен у јавни дискурс Србије текстом „Тужбалице”, 2014. године, од стране Бруна Ђурђевића. Након текста Тужбалице, почело је интензивно јавно полемисање о ставовима везаним за аутошовинизам како у народу, тако и на друштвеним мрежама и у мањим медијима.

Питање садашњости је одакле потиче видљиви аутошовинизам у Србији?

Наша земља, која је кроз историју толико пута била изневерена, издата, остављена и заборављена од такозваних „савезника”, после 21 године од злочиначког НАТО бомбардовања, сада трпи мржњу својих појединаца. Невероватно је, али нажалост истинито. У земљи која се, после Првог светског рата, у коме је била победник, одрекла своје државности и држављанства зарад привременог југословенства, у Србији, има највише аутошовиниста у региону. Ко су ти људи, шта их мотивише, зашто живе у земљи коју презиру? Поменула бих нека могућа објашњења.

Али, пре тога, да скицирамо ситуацију у окружењу (бившим југословенским републикама) и у свету у погледу односа људи према земљи у којој живе. Има ли тамо аутошовиниста? Колико видимо, углавном нема. Код неких књижевника и мањег дела интелектуалне елите срећемо подсмевање и карикирање ситуација. Међутим, гласне и у медијима све присутније аутошовинисте не видимо. Али, идемо мало даље. Да ли су сви Израелци сагласни са односом њихове државе према Палестинцима, према суседној Сирији или неком другом потезу њихове државне или спољне политике? Да ли ти који другачије мисле од званичне владе испољавају аутошовинизам? Тешко, по мом мишљењу то се никада неће ни десити. Критике унутрашње и спољне политике изражавају се углавном кроз неки критички текст, па и демонстрацијама на улици, али одрицање од интереса своје државе – никада. Слично је у Мађарској, чак и у Албанији.

У чему је онда проблем у Србији? Жестоки критичари српства, потенцирања српског националног и културног идентитета, српске осмовековне државности, утркују се ко ће више да оцрни државу у којој живе. Чини се да је највећи број

таквих аутошовиниста у Београду и Новом Саду. Откуда они ту? Сматрам да би о томе требало предузети озбиљна социолошка и политиколошка истраживања. Осим оних који су плаћени за такав рад од међународних медијских, маркетиншких агенција, ту су и домаћи „мислиоци”. Добрим делом, међу њима су и разочарани преостали поборници избрисаног југословенства, а за то они криве управо Србе. Они не виде кривицу за разбијање СФРЈ код нових држава које су, уз помоћ Ватикана, Немачке и САД, то насилно учиниле, већ на Србији, која наводно није хтела компромисно решење. Међу њима су и присталице западних концепата демократије из држава које су нас, злочиначки, против међународног права, бомбардовале и нанеле огромне материјалне штете и опасне последице по здравље будућих генерација. Они потенцирају да смо ми то заслужили, јер смо се супротставили понуђеној демократији. Они, у свом политичком слепилу, знају само оно што воле, а Србију и све српско очигледно мрзе, укључујући и српску митологију. У Србији је, за њих, све негативно и она је крива чак и за изливе национализма код суседа.

Сматрам да аутошовинисти окрећу главу битној страни, а то је да су НАТО бомбардовањем они такође остајали без мостова, пруга, слободе кретања, да су морали у склоништа. Они упркос томе резонују на начин: тако нам и треба, кад нисмо послушни и кад смо иритирали Запад.

Поред овога, мени лично занимљив аспект јесте психолошки аспект аутошовинизма.

Ако је реч о стварно искреном аутошовинизму који није мотивисан очекивањем неке материјалне добити, онда се он психолошки може објаснити као својеврсна патологија, као кад, на пример, жртва силовања кривицу за оно што јој се догодило почне приписивати себи.

Тако аутошовинисти, неки од њих и робови прошлости, ускраћени за отвореност ума и не признавањем чињеница свих страна, фокусирају се искључиво на мане или недостатке свог народа. По мом мишљењу, константним убеђивањем себе и других, и преплављивањем себе негативним мислима и осећајима, губе контакт са реалношћу и способност да виде ширу слику ситуације.

Историчар Владимир Дедијер, назвао је одређене фазе у историји балканских народа и њихово понашање идентификацијом са агресором.

Идентификација са агресором је појам везан за психоаналитичку теорију Сигмунда Фројда. Везује се за фазу Едипалног комплекса (око 5. године живота), када дете, осећајући снажни еротски набој према родитељу супротног пола, осећа такође дубоко непријатељство према родитељу истог пола. Нпр., мали дечак осећа мржњу према оцу који „поседује” мајку и представља препреку у његовом односу

према мајци. Мржња повлачи за собом и интензиван страх јер његов „ривал”, отац, будући да је старији и очигледно моћнији, може да му нанесе повреду. Да би превазишао тај, ни мало пријатан, период, започиње процес „идентификације са агресором” јер дечак осећа да ће, идентификујући се са оцем, потенцијалним агресором, умањити могућност да буде лично повређен. То је, у овом периоду, нормално развојно догађање и оно пролази са Едипалном фазом, а као последицу има то што појавно видимо као поистовећивање дечака са оцем (као да је отац његов „идол”). Идентификација са агресором се може јавити и у каснијим животним фазама, када се човек нађе у угрожавајућим животним околностима (реално угрожавајућим или како их он доживљава), па идентификацију са оним који га угрожава несвесно бира као начин одбране и избор безбедније позиције.

То се односи на честе и дуге периоде у нашој историји када је долазила нека страна сила која је стрелала, набијала на колац, палила, бомбардовала и заводила окупацију. Народ се у тренуцима агресије понашао на три начина. Први начин је прихватање агресора, идентификација с њим и спровођење свега онога што је агресор очекивао. Друга појава је мимикрија, климање главом, редовно одлажење на посао, сарађивање, вербално величање, аплаудирање, слање разних позитивних порука агресору, а у стварности су се људи противили њему и надали се бољем времену и његовом одласку. Трећи вид, који није ништа мање заступљен него прва два, јесте побуна. Аутошовинизам покрива много тога што је овде речено, али врло прецизно, врло интелигентно и врло морбидно искључује агресора! За све што се Србима десило и дешава им се, сами су криви. Нема агресора, значи нема ни узрока.

Код индивидуа који су расли у здравој и такозваној нормалној породици и окружењу, ова фаза пролази сазревањем. Ако говоримо о одраслој особи која се и после развојног периода фиксирала на понашање које указује на идентификацију са агресором, неопходан је психолошки рад како би та особа стекла увид у корене свог понашања и била способна да га коригује. Уз правилни психотерапијски рад, али и уз добровољну сарадњу клијента, сасвим је могуће трајно превазићи („излечити”) такве облике понашања.

Мислим да је битно поменути на који начин помоћи младима у Србији да одрастају и да квалитетно живе упркос постојећем аутошовинизму. Млади нису и не треба да буду носиоци одговорности за било какве догађаје из прошлости. Они треба да имају слободу да уче о прошлости, и доброј и лошој, и да им то помогне да одлуче какви људи желе да буду данас. Ова одлука је њихова одговорност, а одговорност друштва и образовног система је да им такву прилику омогући. Сигурна сам да их ово неће водити „аутошовинизму”, већ напротив, много рационалнијем и утемељенијем сагледавању историје и садашњости, које је корисније и за њих саме као и за друге са којима живе. Наравно, све до сада речено

важи само уколико су рационалност, критичко мишљење и толеранција циљеви које желимо да постигнемо образовањем.

Марина Николић

НАЦИОНАЛИЗАМ

Поштоване даме и господо,

Најпре бих желео да се представим. Моје име је Вељко Сворцан, матурант сам друштвено-језичког смера новосадске Гимназије „Исидора Секулић”. Тема о којој ћу ја говорити јесте национализам, његове карактеристике, подела, значај, одређене заблуде, као и неке табу теме. С обзиром на то да је овај догађај замишљен у форми јавне расправе, замолио бих вас да замислите ову нашу агору као судницу. Судницу у којој сам ја оптужени, а сви ви тужиоци који имате намеру да ми ослабите одбрану ислеђивањем, аргументима и свим другим средствима. Конвенционалним или нешто мање конвенционалним. У излагању које следи, мој задатак није да сачувам своју задњицу, већ да одбраним идентитет и идеологију национализма, као и да сперем вишедеценијску љагу са имена национализма, а та љага је, ни мање ни више него, шовинизам.

Оно чиме се ја дичим и за шта сам оптужен јесте националистичка оријентација. Небројано много пута се десило да сам упитан за своју оријентацију, односно идеологију. На лицима оних што су то приупитали сам нашао врло често погледе осуде и грчеве лица. Потом следе којекаква питања: Ко? Шта? Како? Зашто? Четник, а? И многа друга. Касније, како бих избегао такве реакције, на истоветно питање сам одговарао: „Националиста, али у старом значењу те речи”. Апсурдно. Објашњење национализма се није мењало од свог дефинисања.

Самим тим, намеће се питање, шта је национализам? Ко су ти ужасници који се тако изјашњавају и има ли их уопште?

Он постоји у свакој држави и у сваком народу. Колико има нација, толико национализам има лица. Иако се понекад сматра синонимом за родољубље, то уопште није тако. Он је сасвим засебан скуп, произишао из родољубивог осећања. Шта то значи? Даме и господо, сви ми имамо неке ставове, схватања, опредељења. Сви смо политички обојени. Хтели ми то да признамо или не. А како стичемо ту боју? На основу осећања. Сасвим је природно то што нико никад ни у чему не може бити објективан. Ми у својој подсвести прво одлучимо да ли нам нека особа прија или не, да ли нам се нека идеологија допада или не – па тек онда рационалишемо и изводимо закључак о новој особи из нашег окружења или нашој наклоности одређеном квадранту политичког спектра. На исти начин је настао и национализам. Он је интелектуални продукт родољубља.

Даље, требало би да приступимо проучавању и разумевању национализма. Споменућу неке основне подгрупе, уже специјалности ове идеологије. Имамо: **етнонационализам, грађански национализам, територијални и религијски национализам.** После ћу објаснити зашто у подгрупе не убрајам термин шовинистички национализам.

Прво ћемо представити етнички национализам. Колоквијално се још зове и Источним. Његова есенција јесте нација која је дефинисана искључиво пореклом, односно етницитетом. Дакле, кључну улогу игра сродство. Таква идеологија је присутна код Срба, Бугара, Руса, Мађара, па чак и код Италијана. Не кажу Срби за џабе: „Брате мили, сестро слатка”. Не кажу Италијани без везе „мама миа” и Руси „баћушка”. Сродство је кључ!

Ако говоримо о заједничком пореклу, значи да говоримо о изузетној улози историје у дефинисању наше идеологије. Задржимо се на нама, Србима. У контексту ове наше теме, не можемо заобићи једну фигуру са наше новије историјске сцене. У питању је свакако др Војислав Шешељ. Сигурно сте се нашли у претходних пар година на Сајму књига у Београду и када бисте наишли на кутак дотичног, или бисте јурили ка њему или бисте га

заобилазили у широком луку. У коју год групу да спадате, надам се да сте макар летимично погледали наслове представљених књига. Могу вам казати шта сам ја запазио. Низ књига које носе сензационалне наслове: енглеске педерске испртке, хашке ћурке, глогове коце и друге проститутке и, оно што свакоме запада за око, један сасвим озбиљан и достојанствен наслов, извезен златним словима на пурпурним корицама „Идеологија српског национализма”. Варате се ако мислите да је то књига пропаганде и мржње. У питању је један свеобухватни уџбеник српске историје, својеврсна монографија научног дела чувеног правника Лазара М. Костића. Зашто ово спомињем? Чак је и Шешел био свестан значаја историје за формирање и пропагирање српског национализма у политичком животу. Показатељ тога јесте и претходно споменута књига. У нашем народу, без историје, нема етноса, нема идеологије, нема живота.

Друга подгрупа јесте грађански национализам или колоквијално Западни национализам. Представља посебан облик идеологије који се темељи на грађанском схватању нације. Ја бих лично ову групу назвао национализам држављанства. Независно од нације, религије, расе, језика, сви грађани једне земље чине јединствену националну државу. Велика Британија је окорели пример такве идеологије и уређења.

Трећа подгрупа је територијални национализам. Шта је сад па то? Нарочит облик идеологије која се заснива на скупини људи којој нису нужно једнака права свих њених чинилаца, као у претходном типу, већ се заснива на истој територији коју насељавају. У одсуству заједничког порекла, па историје, остаје само територија. Стога смо свесни да се ова идеологија примењује у Сједињеним Америчким Државама.

Последња подгрупа коју ћемо споменути је религијски национализам. Карактеристични представник је средњевековна Енглеска која тек стиче своју идентитетску компоненту формирањем Англиканске цркве. Ако зађемо мало дубље, приметимо класу верског национализма, а то је клеронационализам. Нашем народу је најпознатији пример спровођења ове идеологије била Независна Држава Хрватска. Сматрам да се то може

кристално јасно видети у програму Миле Будака: „Трећину побити, трећину протерати, а трећину покрстити“. Ова трећина која је требало бити покрштена остала би у генетском коду тих несуђених Хрвата и једино заједничко би им била вера и Католичка црква.

Поштовани слушаоци,

Шта је био циљ ове поделе? Не упознавање теоријских појмова национализма, већ увиђање да се национализам као идеологија разликује од народа до народа. Могу слободно да кажем да је велика штета што се периоди и начини владања данашњих државника не називају по њима. Ако говоримо о комунизму након Другог светског рата, разликујемо стаљинизам од титоизма. Били су различити. Зар не? Исто тако Блеров и Џонсонов конзерватизам нису исто што и тачеризам. Политика Маргарет Тачер је била другачија од Блерове, то је неоспорно. Е сада, ако говоримо о национализму, није исти српски и француски. Ако ћемо и ту ставку занемарити, па нису исти људи који су носиоци тих струја. Нису исти људи Александар Гауланд у Немачкој, Хајнц Кристијан Штрахе у Аустрији и Марин ле Пен у Француској. Што је најгоре, разликују се и људи унутар исте државе. Нису исти Салвини и Ђорђа Мелони, а обоје су националисти. Знате и сами да се код нас националисти разликују и ограђују једни од других. Свет мора схватити да се не може стављати знак једнакости где год медији кажу, не сме се наседати на медијска спиновања. А знамо да су спинови, како се то сад модерно каже, свуда око нас.

До сад смо, дакле, дефинисали ову идеологију, извршили поделу, навели основне карактеристике и објаснили заблуду коју људи оберучке прихватају о национализму.

Осврнуо бих се сада, на национализам у пракси.

Безмало сто пута сам до сада чуо изјаву нашег чувеног музичара и југоносталгичара број један, Рамба Амадеуса, а на рачун наше теме. **„Национализам је тема до 300 евра прихода месечно. Кад плата пређе 500 евра, онда почиње разговор о гардероби и кафићима. Кад пређе 1000,**

онда је топ тема здрава храна, летовања и зимовања, а кад се попне на више од три хиљаде, онда престаје свако паламуђење. Људи онда причају о временској прогнози и љубави”. У наставку он криви капиталистички амбијент и пати за социјализмом.

Кад год сам наишао на ову изјаву, увек сам помислио да у животу нисам чуо неинтелигентнију и увредљивију мисао од ове. Али, открићу вам једну тајну. Кад сам почео да се спремам за данашњи догађај, схватио сам да Рамбо уопште није свестан колико је паметну ствар рекао. Баш за овај тренутак и ово друштво. Шта је Рамбо, можда, хтео да каже? Ко су ти што се не баве национализмом? Швајцарци, тако је, евентуално Данци. Они су давно, не превазишли национализам, већ на чврстом националистичком темељу калемили наредне идеологије и разрађивали их. Само су они достигли тај ниво. Битно је да тај темељ буде од армираног бетона. Италијани се сад враћају тој теми. Све је јача коалиција десног центра. Сутра ће *Lega, Forza Italia* и *Fratelli d'Italia* доћи на власт. Салвини ће однети победу. Немојмо се заваравати да и нас национализам кочи. Не! Докле год га не присвојимо, не може бити просперитета. А шта нас онда кочи, драги гости? Казаћу вам – коче нас аутошовинисти који пласирају национализам као шовинистички.

Сматрам да ће ово бити одличан шлагворт за наредне говоре, а и мој задатак је да одвојим термин шовинизма дебелом линијом од национализма.

Он са собом у пакету не носи шовинизам. Ако смо рекли да је национализам настао од родољубља, дакле љубави, како може садржати осећање мржње? То што су нацисти, дакле национал-социјалисти, били шовинисти и антисемити, не мора да значи да су неки други били или јесу исто то. Национализам је полазна тачка, бар би требало да буде, и за левичаре и за десничаре. Ено, нацисти су били левичари. То нема везе!

Још само да закључим: аутошовинисте не одликује ксенофилија. Они су ксеномани. Морате бити свесни, сви, и ви који сте данас ту, а нарочито они који нису данас били овде. Ако не волимо себе... Откуд нам капацитета да волимо друге? Особа која не воли себе, не може икога другог волети. То је ствар психологије, то је лексиконска одредница психолошког поремећаја.

Дакле, волимо и поштујмо себе и свој народ како бисмо могли волети и поштовати туђ.

Од свега што сте имали прилику да чујете од мене, молим вас, упамтите, или нека вам макар остане у подсвести. Порука гласи: **Национализам – љубав према својима, а не мржња према туђима!**

Вељко Сворцан